

Beantwoording vragen raadsfracties Raadsoverleg 4 september

Agendapunt: Voedselagenda Westerkwartier

Door: H. Stomphorst, M. Groeneveld

Introductie

Goed om te merken dat voedsel zo leeft bij de fracties. Juist daarom is het erg jammer dat lang niet alle fracties aanwezig waren bij de Raadsactiviteit over de Voedselagenda. De gestelde vragen en gemaakte opmerkingen tijdens het Raadsoverleg maken de voedselagenda scherper en beter. Ditzelfde geldt voor de notitie en de vragen vanuit de werkgroep Wenakker. Ik wil de fracties en werkgroep Wenakker hiervoor bedanken. In deze notitie beantwoord ik zowel de vragen vanuit werkgroep Wenakker als die vanuit de fracties.

Werkgroep Wenakker

1. De ambities zijn groot, de toegemeten tijd (twee jaar tot 2026) is kort en het budget is snel eindig. Het verdient onzes inziens aanbeveling om nog wat beter recht te doen aan het evenwicht tussen deze drie factoren;

Die drie factoren moeten inderdaad goed in balans zijn. De ambitie is niet opgesteld voor 2026, maar voor 2030. Hier is bewust voor gekozen, omdat de transitie waar we in zitten niet van vandaag op morgen gerealiseerd is. Toch willen en moeten we ook op korte termijn stappen zetten. Zodoende zijn voor 2026 (einde collegeperiode) per speerpunt een paar doelstellingen en eerste acties geformuleerd. In onze ogen zijn de doelstellingen niet onrealistisch. De acties zijn eerste concrete stappen richting de ambitie in 2030. Hiermee proberen we het budget zo goed mogelijk in te zetten, nu én na 2026.

2. de aanduiding "duurzame landbouw" lijkt enigszins beperkend te werken. De meeste agrarische bedrijven in Westerkwartier zijn in bepaalde mate met verduurzaming aan de slag. We adviseren u hier meer recht aan te doen, zowel in de omschrijving als in de uitwerking. Aansluiting bij deze grote groep helpt een bredere beweging en een steviger draagvlak tot stand te brengen;

Helemaal eens. Ieder bedrijf zet al stappen richting een meer duurzame landbouw en hier moeten we meer recht aandoen. Dit nemen we dan ook mee in de verdere uitwerking en communicatie.

3. voor de zogenaamde verkorting van de keten komen de voorstellen niet verder dan "Promoten korte keten". In onze ogen liggen bij uitstek in het verkorten van de keten grote kansen voor een veelbelovende verbinding tussen de voedselconsumptie en de agrarische sector in Westerkwartier. Het in kaart brengen van de mogelijkheden en het opzetten van een duurzame structuur zullen wellicht een duurzame aanpak met grotere inspanningen vergen. Desalniettemin adviseren we u hier verder op door te gaan;

Bij het opstellen van de Voedselagenda is goed rekening gehouden met wat er mogelijk is aan inspanning en met het beschikbare budget. Je wilt geen zaken op papier zetten die in de praktijk niet haalbaar zijn. Het promoten van de korte keten is in die zin laaghangend fruit en vergt relatief weinig inspanning. Al kan dat natuurlijk op heel verschillende manieren. Wij zijn het eens dat jullie voorgestelde aanpak met het in kaart brengen en het opzetten van duurzame structuur eigenlijk ook zou moeten. De gemeente kan hierin meedenken en deels meedoen maar kan het zeker niet alleen. Bij jullie en andere partijen zit natuurlijk veel meer relevante kennis en kunde om hiermee aan de slag te gaan. Het lijkt ons een uitermate geschikt onderwerp om gezamenlijk te onderzoeken, op te pakken en ook gewoon te doen.

4. aandacht voor voedselzekerheid ontbreekt. In deze onzekere tijden met kwetsbare internationale aanvoerlijnen, handels- en hete oorlogen en de gevolgen van klimaatverandering is het te verkiezen dit begrip eveneens te verbinden aan de Voedselagenda. Het kan bijvoorbeeld een extra steun zijn voor het verkorten van de keten, het vervangen van producten van verre door een lokaal aanbod en beter het ritme volgen van de oogsten van het seizoen.

Eens, voedselzekerheid moet meer aandacht krijgen en dit nemen we dan ook mee in de verdere uitwerking.

ChristenUnie

1. Rijmen ambitie, tijd en budget wel?

Voor de beantwoording van deze vraag verwijs ik u naar vraag 1 van werkgroep Wenakker.

2. Is het ook mogelijk dat de subsidieregeling een einddatum krijgt en dat er nabij die einddatum geëvalueerd wordt en aan de Raad wordt voorgelegd voor eventuele verlenging?

Ja, de einddatum kan worden vastgesteld op 31 december 2026. Medio september oktober '26 vindt er een evaluatie plaats van de subsidieregeling. Enerzijds op het proces: hoe verloopt het aanvraagproces, hoe verloopt het beoordelingsproces? Anderzijds op de impact van de initiatieven die de subsidie ontvangen. Dragen deze voldoende bij aan de doelen van de Voedselagenda? Er is geen budget/tijd voor een vergaande evaluatie hierop maar middels een gesprek met de initiatiefnemers kan hier toch een goed beeld van verkregen worden. Medio november/december worden de bevindingen voorgelegd aan de Raad.

CDA

1. Wat waren de conclusies en aanbevelingen uit het Voedselakkoord en is het gewenste effect behaald?

Een uitvoerige evaluatie van het Voedselakkoord heeft niet plaatsgevonden. Tijdens het proces is er nauw samengewerkt tussen de Aanjager Voedselakkoord, de verschillende beleidsmedewerkers en strategisch adviseur. Hierbij heeft er een continu proces plaatsgevonden van 'Hoe pakken we het aan?', 'Wat ging er goed, minder goed?', 'Hoe kan het beter?'. Dit betekent niet dat alles ging zoals verwacht. Corona hielp ook niet mee om partijen samen te brengen.

Leerpunten, o.a.:

- Projectleden moeten intrinsiek gemotiveerd zijn en/of een duidelijk belang hebben. Er waren nu teveel projectleden bij de verschillende Voedselakkoord-projecten die zelf te weinig belang of intrinsieke motivatie hadden. Dit kwam de projecten niet ten goede.
- Op gevoelige thema's zoals landbouw, natuur en biodiversiteit is binnen de gemeentelijke organisatie extra interne afstemming nodig bij de Voedselakkoord-projecten.

Opbrengsten, o.a.:

- Overheid, ondernemers, onderwijs, inwoners en maatschappelijke organisaties leerden elkaar kennen en gingen met elkaar in gesprek over voedsel
- Er ontstonden nieuwe of betere samenwerkingen en projecten
 - Bijvoorbeeld: Bij Boer Burger, Pluk & Eet, Versbox Westerkwartier, korte ketens (bijvoorbeeld Terra Oldekerk ging eieren lokaal inkopen bij boer om de hoek)
- Voedsel is een integraal thema dat veel domeinen raakt. Het proces rondom het Voedselakkoord heeft ambtenaren van verschillende domeinen dichter bij elkaar gebracht. Voedsel werkt verbindend.

2. Is er geleerd van de fouten die er gemaakt zijn bij de Gebiedscoöperatie?

Ik weet niet op welke fouten er specifiek gedoeld wordt en zodoende is hier lastig iets over te zeggen. De Gebiedscoöperatie was verantwoordelijk voor het ontwikkelen van het Voedselakkoord (2020) maar daar zijn, voor zover ik weet, geen fouten bij gemaakt. De ontwikkeling en de uitvoering van de Voedselagenda staan totaal los van de Gebiedscoöperatie.

3. In hoeverre wordt voedselzekerheid meegenomen in de Voedselagenda?

Met de eerste drie speerpunten in de voedselagenda wordt getracht de voedselzekerheid te vergroten. Voedselzekerheid is een situatie waarbij mensen op elk moment fysiek en economisch toegang hebben tot voldoende veilige en voedzame levensmiddelen om hun eetbehoeften en -voorkeuren voor een actief en gezond leven te voldoen.

De term voedselzekerheid wordt niet letterlijk genoemd in de voedselagenda maar de uitwerking draagt er wel aan bij. Het is erg belangrijk voor ons dat iedereen in het Westerkwartier, alle doelgroepen, zowel fysiek als economisch toegang heeft tot gezond voedsel. Samen proberen we het aandeel lokaal hierin te vergroten.

Bron: [Voedselzekerheid: voldoende, veilig en gezond voedsel voor iedereen - WUR](#)

4. Hoe krijgen we gezond en lokaal voedsel bij mensen met een kleine beurs? Hoe krijgen we het betaalbaar in de schappen en hoe krijgen we dit landelijk op de agenda?

Dit is een enorm complexe uitdaging waar we nu niet een sluitend antwoord op hebben. Hierover gaan we graag in gesprek met partijen als supermarkten, boeren, maatschappelijke organisaties en mensen met een kleine beurs. Maar ook met partijen als Streekboer of de Stichting Groninger Voedseltuinen, die nu al betrokken zijn bij het opzetten lokale ketens of al lokaal voedsel aanbieden. Mooie al lopende initiatieven die hieraan werken zijn Samen Koken in het Westerkwartier en het Kinderkookkunsten-boek van een groep maatschappelijke organisaties in de gemeente.

Daarnaast raken de volgende, al opgenomen acties in de Voedselagenda, ook deze vragen:

a. *IWP-onderzoek: gezond voedsel als basisvoorziening?*

Wat: veel basisbehoeften zijn door de overheid goed georganiseerd, al dan niet goed weggezet bij publieke aanbieders. Bijvoorbeeld openbaar vervoer, huisvesting of toegang tot informatie via de bibliotheek. Dit geldt niet voor de basisbehoefte gezond voedsel. Gezond voedsel is voor lang niet iedereen toegankelijk en we zijn veelal overgeleverd aan de markt met commerciële partijen met weinig toezicht. 80% van wat er in de supermarkt ligt zit niet in de Schijf van Vijf. Moet de overheid, bijvoorbeeld de gemeente, meer verantwoordelijkheid nemen met betrekking tot gezond voedsel voor haar inwoners? Met de voedselbank hebben we een goede noodvoorziening. De voedselbank verricht wonderen maar het voedsel is lang niet altijd gezond. Met gezond voedsel als basisvoorziening wil je voorkomen dat mensen bij een voedselbank hoeven aan te kloppen. Het is preventief i.p.v. curatief. Op verschillende plekken in het land wordt er

geëxperimenteerd met gezond voedsel als basisvoorziening, bijvoorbeeld door Mensa Mensa. Hoe zou zoiets soortgelijks werken in het Westerkwartier? Middels een IWP-onderzoek kunnen we dit verkennen.

Hoe: IWP-onderzoek

Wie: Aanjager Voedselagenda, IWP, Hanze, Mogelijk: de Schans, Humanitas, Voedselbank

Wanneer: start medio september '24

b. Pilot gezonde voedselomgeving (dorp / wijk)

Wat: integrale aanpak met o.a. overheid, ondernemers, inwoners, onderzoek om een pilot te draaien waar een voedselomgeving gezonder wordt gemaakt. Met onderzoek moet onderzocht worden welke effecten dit heeft en hoe het wordt ervaren door stakeholders. Mogelijk kan het meetinstrument worden gebruikt de 'Voedselomgevingscore'.

Hoe: vanuit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) wordt er een project opgezet

Wie: beleidsmedewerker publieke gezondheid en Aanjager Voedselagenda, overige stakeholders

Wanneer: start medio september '24

5. Waarom zijn partijen als LTO, BoerenNatuur Groningen West, Werkgroep Wenakker, etc. juist niet nu al betrokken?

Op 19 oktober 2023 is er een inspiratiesessie Voedselagenda in Zuidhorn georganiseerd. Hiervoor waren tal van organisaties, ondernemers, inwoners, huisarts, etc. uitgenodigd. Ook LTO en BoerenNatuur Groningen West waren hiervoor uitgenodigd maar zij waren helaas niet aanwezig.

De Voedselagenda zet een stip op de horizon en is niet heel expliciet hoe daar te komen. Dat is ook niet aan de gemeente maar juist aan de gemeenschap. Juist in de komende fase is de betrokkenheid van partijen als LTO en BoerenNatuur zeer gewenst. Zij zetten al mooie stappen in het verduurzamen van de landbouw en vanuit de Voedselagenda proberen wij hen te ondersteunen waar nodig en mogelijk.

Eerdere samenwerking met en/of betrokkenheid met de werkgroep Wenakker is weldegelijk geprobeerd. De Aanjager Voedselagenda zou de conceptplannen presenteren tijdens een werkgroep overleg. Helaas paste dit toch niet meer op de agenda van de werkgroep en is dit vooruit geschoven. Tot op heden heeft deze presentatie niet plaatsgevonden. Gelukkig heeft de werkgroep de Voedselagenda gelezen, advies gegeven en vragen gesteld. Hiermee sluit de Voedselagenda beter aan op de landbouw en het is dan ook erg goed dat Wenakker gevraagd en ongevraagd advies geeft over dit soort zaken.

VZ Westerkwartier

1. Wordt er een nulmeting gedaan? Hoe wordt duurzamer, gezonder, etc. gemeten? Zijn de doelstellingen SMART te maken?

Het meten, monitoren en evalueren verschilt per doelstelling, zoals beschreven staat in het hoofdstuk Evaluatie en Monitoring in de Voedselagenda. Er is gekozen om de doelstellingen (nog) niet geheel SMART te maken. Het gaat in eerste instantie om de beweging die wordt ingezet en om periodiek in gesprek te zijn met de partijen, met kennis en kunde, in het gebied. Per speerpunt zijn dat andere partijen en zij zijn dé partijen waarmee we het proces en bevindingen kunnen monitoren. Echter, meer SMART doelstellingen zorgen ervoor dat we beter kunnen sturen, meten

en monitoren en het meer SMART maken van de doelstellingen wordt weldegelijk serieus genomen en wordt dan ook meegenomen in de verdere uitwerking.

2. De suggestie van het opzetten van lokale voedselteams in de dorpen die kunnen uitgroeien tot lokale buurtbedrijven (voeren maatschappelijke opdrachten uit) vinden wij een mooie suggestie en wij kijken of we het kunnen meenemen in de uitvoering. Wij zien dit niet in plaats van de dialoog. Met dialoog kunnen verschillende dorpen juist van elkaar leren.

Sterk Westerkwartier

1. Wij vinden het budget voor de aanjager en het budget voor de subsidie niet in balans. Zou daar iets aan te doen zijn?

Het budget voor de aanjager vergeleken met alleen de subsidieregeling lijkt inderdaad niet helemaal in balans. Wij vinden deze vergelijking echter niet geheel kloppen. Naast de subsidieregeling is er ook nog €31.200 per jaar aan projectgeld, waarmee de gemeente het goede voorbeeld geeft in de voedseltransitie. Oftewel, meer dan de helft van het totale budget komt daadwerkelijk in de praktijk en in het gebied terecht. Om dit goed te stroomlijnen en te coördineren is een aanjager nodig voor, naar goede inschatting, 8 uur in de week. Dit wordt vergoed tegen een marktconform tarief.

Lijst Dijkstra-Jacobi

1. Is het budget voor de aanjager wel in balans ten opzicht van gehele budget?

Voor het antwoord op deze vraag verwijst ik u naar vraag 1 van Sterk Westerkwartier.

2. Welke partijen waren er betrokken bij de ontwikkeling?

Bij de ontwikkeling van de voedselagenda zijn drie hoofdgroepen betrokken geweest:

- Het voedselnetwerk
- Medewerkers gemeente
- De Raad

Medewerkers gemeente

Om te kijken wat een voedselagenda kan betekenen voor de verschillende gemeentelijke domeinen, is er een rondje langs de collega's gemaakt. Er is gesproken met collega's van de domeinen:

- Leefbaarheid
- Gezondheid
- Economie
- Landbouw
- Natuur en landschap
- Innovatie
- Communicatie

Het voedselnetwerk

Door het Voedselakkoord is er een netwerk ontstaan met veel verschillende partijen en inwoners die iets met voedsel te maken hebben. Dit is ingezet om een brede en kritische blik te krijgen op

de concept plannen. Hierbij een overzicht welke partijen er allemaal zijn uitgenodigd voor de inspiratiesessie Voedselagenda op 19 oktober '23 en in het groen welke er allemaal aanwezig waren.

Overheid

Vanuit de gemeente waren meerdere medewerkers aanwezig vanuit verschillende domeinen.

Ondernemers

Hotel Aduard
Bakkerij van Esch
Collectief Groningen West
Oudebosch
Veldzicht Zuivel
LTO Westerkwartier
Boer / Agrariër
Streekboer
Shopforce

Onderwijs / opvang

Stichting Quadraten
Hanzehogeschool
Terra Oldekerk
SKSG
Aeres MBO
Student Hanze

Overig

Natuur en milieufederatie
Groningen, Jong Leren Eten
Stichting Kind & Voeding
GGD
HANNN
Stichting Groninger Voedseltuinen
Sociaal werk de Schans
Voedselbank
Voedselbank

Naast dat personen een organisatie vertegenwoordigden zaten vele van hen er ook als inwoners van de gemeente. Met de meeste mensen/organisaties die niet aanwezig konden zijn is telefonisch afgestemd.

De Raad

Op 17 november '23 vond er een raadsactiviteit plaats. Hier werden concept plannen aan de Raad gepresenteerd en kon de raad hierop reageren. Daarnaast was er een bedrijfsbezoek bij de

Streekboer te Leek. Hier gingen we in discussie over lokale korte keten en gezonde voeding en de rol van de gemeente. Helaas waren lang niet alle raadsfracties hierbij aanwezig.

3. Op welke wijze en welke manier wordt overgegaan naar natuurinclusief pachten?

Voor het antwoord op deze vraag verwijs ik u naar vraag 3 van de VVD.

VVD

1. Waarom wordt er stilgestaan bij landelijk en provinciaal beleid, programma's en taken zoals het Transitie Landelijk Gebied?

Hier wordt bij stilgestaan omdat het onderdeel is van het 'voedselkader' waarin we ons begeven, waar we rekening mee kunnen of moeten houden, waar we mogelijk op kunnen aansluiten of waar we gebruik van kunnen maken. Het is belangrijk om te weten wat er speelt op alle niveaus en wat de invloed kan zijn op onze gemeente.

2. Hoe verhoudt de Voedselagenda zich ten opzicht van de werkgroep Wenakker? (eigen interpretatie van de 'vraag')

Vanuit de werkgroep zijn er een aantal aandachtspunten geïdentificeerd waar actie op nodig is. In de Voedselagenda staat dat er onderzocht wordt hoe de Voedselagenda (bijvoorbeeld door de Aanjager) kan bijdragen aan de acties vanuit Wenakker. Omgekeerd kan de werkgroep door middel van gevraagd of ongevraagd advies met veel kennis en kunde bijdragen aan de kwaliteit van de uitvoering van de voedselagenda. Het is dus zaak goed in contact te blijven.

3. Wat zijn de verdere gevolgen van het aanpassen van de gemeentelijke pachtvoorwaarden naar meer natuurinclusieve pachtvoorwaarden? En wat heeft dit te maken met voedsel?

In de Voedselagenda staat niet dat de pachtvoorwaarden worden aangepast. Er staat dat er onderzocht wordt of deze aangepast kunnen worden richting meer natuurinclusief. Welke verdere gevolgen dit heeft is zeker een terecht punt en zal dan ook onderdeel zijn van het onderzoek. Zo kan het bijvoorbeeld niet de bedoeling zijn dat nieuw gerealiseerde flora/fauna planontwikkeling in de weg gaat zitten.

Het onderzoek naar de pachtvoorwaarden is een aangenomen motie en een letterlijke opdracht uit het coalitieakkoord.

Het heeft weldegelijk te maken met voedsel. Percelen en gronden worden veelal verpacht aan boeren die er dieren op laten lopen. Deze dieren worden bijvoorbeeld gehouden voor het vlees. Hoe die percelen en gronden beheerd worden is zodoende onderdeel van de manier waarop dat vlees tot stand is gekomen. Wij moedigen een manier aan waarbij het goed boeren is en waar rekening wordt gehouden met de omgeving, de natuur en biodiversiteit. Of hiervoor de pachtvoorwaarden moeten worden aangepast wordt zodoende onderzocht. Gelukkig zien we in het Westerkwartier een landbouwsector die al mooie stappen zet in die richting.

4. Hoe wordt de subsidieregeling geëvalueerd? Wordt hier bijvoorbeeld rekening gehouden met doelen en/of prestaties?

Voor een antwoord op deze vraag verwijs ik u naar het antwoord op vraag 2 van de Christenunie.

5. Kunnen er regels worden weggenomen ter stimulering van korte ketens? (bijv. makkelijker boerderijwinkel, verkooppunt langs de weg)

Dat is in deze fase niet te zeggen. Korte ketens hebben de focus en wat daarvoor nodig is moet worden onderzocht. Het wegnemen van belemmerende regels kan één van de facetten zijn.

6. Zorgt het toetsingskader Voedselbossen en -tuinen voor nieuwe regels/beleid?

Het toetsingskader bundelt bestaande regels/beleid met betrekking tot o.a. voedsel, landbouw, ruimtelijke ontwikkeling en landschap. Het geeft weer waar initiatiefnemers rekening mee moeten houden bij hun initiatief en geeft de gemeente houvast in het beoordelen van een initiatief. Het toetsingskader kan worden gezien als een nieuw beleid m.b.t. voedselbossen en -tuinen. Het heeft als werktitel toetsingskader maar dit moet mogelijk worden aangepast in een 'vriendelijker' en meer op de initiatiefnemer gerichte term.

PvdA

1. Is er een nulmeting gedaan en kunnen de doelen smarter? Wanneer is iets gezonder, meer, beter, etc?

Voor een antwoord op deze vraag verwijs ik u naar het antwoord op vraag 1 van VZ Westerkwartier.

2. Is de acht uur voor de aanjager niet te weinig voor alle activiteiten en de ambitie?

Wij schatten in dat de rol goed is in te vullen en de taken goed uit te voeren zijn in acht uur in de week. Dit is mede gebaseerd op de ervaringen vanuit het Voedselakkoord. Naast de inzet van de aanjager hopen we ook op een actieve deelname vanuit de samenleving.

Groenlinks

1. Hoe gaat deze agenda landen? Wat zien bijvoorbeeld inwoners, sterrenkoks of andere initiatiefnemers hiervan terug? Wat zal er veranderen in het Westerkwartier?

De voedselagenda laat aan de Westerkwartierse samenleving zien dat voedsel (en de gelieerde thema's) serieus wordt genomen en dat het kansen biedt voor initiatieven. Heel concreet via de subsidieregeling maar ook is de voedselagenda een platform om met andere partijen in gesprek te raken en gezamenlijk iets op te pakken. Bijvoorbeeld: inwoners kunnen een aanvraag doen voor een subsidie voor een buurtmoestuin of een sterrenkok kan contact opnemen omdat ze weten dat 'Eten van dichtbij' een speerpunt is en meer met lokaal voedsel wil koken. Via de aanjager voedselagenda kunnen ze in contact komen met lokale producenten of bijvoorbeeld het onderwijs om iets te laten onderzoeken. Wat verandert er in het Westerkwartier? Met heel veel partijen en inwoners zetten we verspreid over de gemeente concrete stappen richting de ambitie: In 2030 produceren en consumeren we in het Westerkwartier duurzamer, gezonder en meer voedsel van dichtbij.